

Funksionet kryesore: Ndajfoljet kanë funksione modifikuese dhe rrethanore.

Drejtshkrimi: Në të shkruam, disa ndajfolje dalin të ngjashme me mbiemënat. Këtu, dallimi gjindet në sostoren ‘ë’.

<i>Ndajfolje</i>	<i>Mbiemëna</i>
<i>shkoi drejt e në shtëpi</i>	<i>ishte i drejtë</i>

Një dallim tjetër asht nyja e përparme

<i>Ndajfolje</i>	<i>Mbiemëna</i>
<i>foli gjanë e gjatë</i>	<i>kumti i tij ishte i gjanë e i gjatë.</i>

Shenin: në shembujt e masipër e-ja e nënvizuome është lidhës, jo nyjë.

Farët e Ndajfoljeve

Kryesisht, ndajfoljet ndahen në dy kategori:

- Ndajfolje përcaktore (të mënyrës dhe sasisë)
- Ndajfolje rrethanore (të kohës, vendit, dhe shkakut)

<i>Percaktore a modifikuese</i>	<i>Rrethanore</i>
<i>ambël, besnikisht, bukur, burrnisht, cekët, dbelpnisht, dhjetfsh, egersisht, fort e më fort, gëzueshëm, gjallnisht, gjermanisht, greqisht, hollë, hollsisht, horizontalisht, imtësisht, keq, latinisht, lehtë, mbarë, lik për mjedis, menjëherë, me besë, me kujdes, mendueshëm, mes përmes, mirë, natyrsbëm, njëfsh, pak, pak nga pak, pastër, qartë, persisht, qenisht, rrjedhshëm, shkurt, shqip, shtrëmbët, shum, thellë, trimnisht, vertikalisht, vështirë, vllaznisht.</i>	<i>aty për aty, dikur, ditë për ditë, dje, flakë për flakë, kurr, kurren e kurres, lart, mbramë, mot për mot, nalt, poshtë, sot, vit për vit</i>

Ndajfoljet Përcaktore

Në ndajfoljet përcaktuese hyjnë ndajfoljet e mënyrës dhe sasisë. Të parat percaktojnë veçsinë e veprimit, të dytat intensitetin e tij dhe cilsinë e rrethanës.

Ndajfoljet e Mënyrës

Kryesisht, këto ndajfolje emnojnë mënyrën se si kryhet një veprim.

1. Ndajfolje si *bukur, ambël, keq, lehtë, mirë, randë*, etj. tregojnë mënyrën sesi kryhet veprimi i shprehun prej foljes, p.sh., *Drannja foli **randë**. Margjela iu përgjegj **keq**.*

2. Kur menyra sesi kryhet një veprim lidhet me kalimin e kohës, mund të përdoren ndajfolje si, si në, *Prejse ishte lodhë, u ul **menjëherë***. Kur ato lidhen me sasinë mund të përdoren ndajfolje si në, Ajo punonte **pak nga pak**, por nuk pushonte; prandej puna i bante grat.

3. Disa ndajfolje përcaktojnë cilsinë dimensionale të veprimit, si në, *Hyni **thellë** në shpellë*.

4. Ndajfoljet që sosin më -isht nënkuptojnë krahasime, si në: *si trimat – **trimnisht***; bazimin e veprimit në një cils dominuese, *me dliisí – **dliisisht***, dhe trajtën a huazuome ‘në mënyrë të...’

5. Fjalët që shenjojnë një gjuhë specifike, janë ndajfolje menyre: Ai flet **shqip, serbisht, anglisht**.

Ndajfoljet e Sasisë

Këto ndajfolje shenjojnë intensitetin ose shkallën e veprimit.

si përcaktuese: Ai ecte **shpejt**.

si treguese shkalle: Ai ecte **shum shpejt**.

Ndajfolje të tjera sasië përfshijnë: *fort, teper, njëfish, trefish*, etj.

Ndajfoljet Rrethanore

Këtu hyjnë ndajfoljet e kohës, vendit, dhe shkakut. Ato mund të dalin para the pas foljes që modifikojnë.

Ndajfoljet e Kohës

1. Kohë e përcaktuome. **Nesër** do të niset. Do të niste **nesër**. Po ashtu, *paradreke, pasdreke dje, sot, sonte*.
2. Kohë e papërcaktuome. **Dikur** do të niset. Do të niset **dikur**. Po ashtu, *një ditë prej ditësh, së shpejti*
3. Shpeshtia e veprimit. **Përditë** kalon pranë dritares. Po ashtu, *shpesh, rrallë, gjithmonë*, etj.
4. Kohzgjatja e veprimit. E shikoi **pak**, mandej u largua.
5. Tregon veprim të shkurtë, spontan, ose impulsiv. Iu kthye **aty për aty**.

Ndajfoljet e Vëndit

Këto ndajfolje e lidhin veprimin a ngjarjen me një vend. Kështu, ato përfshijnë edhe shkuomjen drejt një vendi, largimin prej tij, apo kalimin nëpër të. Ato dalin pranë foljesh, pjesorësh, dhe emënash a mbiemënash prejfoljorë.

1. Lidhin një ngjarje a veprim me një pikë vendore ose drejtim të *përcaktuom*.
 - Nxanësit u ndaluan **matanë** lumit.
 - **Këtu** do të vendoset vendoset tryeza.
 - Kroni i katundit ishte **larg** shtëpisë.
 - **Aty** në skaj ka një fshesë.
 - Kthehu **djathtas**.
 - U ul **pranë** fqinjit.
2. Lidhin ngjarjen a veprimin me një pikë vendore të *papërcaktuome*.
 - **Kudo** flitej për ndeshjen e të nesërmes.
 - **Kado** të shkosh, prapë këtu ke me u kthye.
3. Përforcojnë mohimin.

- Nuk ka energji elektrike **kurrkund**.
- S'shihej **kund** një qenje e gjallë.

4. Mund të përcaktohen prej një ndajfolieje tjetër, ose një grupi ndajfoljor.

- **Del! Atje, jashtë, pas deret.**
- **Atje, përtej** kësaj fushës ka një shé.
- **Këtu, brenda** kurtit ka një makinë të vjetër.

5. Mund të përdoren me pyetë?

- **Ku** po shkoni?
- **Prej kah** po vini?

Ndajfoljet e Shkakut

Këto ndajfolje shenjojnë shkakun e veprimit. Për këtë qëllim, kryesisht përdoren fjalët pyetëse, *pse, përse, dhe përçka*. Zakonisht, përgjigja e këtyne pyetjeve përmban fjalë si, *prandaj, për arsye se, spese, prejse, etj.*

1. Pse – lidhet me një ngjarje a situatë të kaluome.

- **Pse** po del tym? Sepse diçka po digjet.
- **Përçka** dukesh e shqetsuome? Prejse nuk po gjej punë.

2. Përse – tregon qëllim, çka konoton të ardhëmen.

- **Përse** erdhe? Me marrë librin.
- **Përçka** e la punën kaq heret? Me pritë të shoqin në aeroport.

Në këto përgjigje, paskajorja përdoret me tregua qëllim, çka ndihmon shkurtsinë dhe qartsinë e stilit duke mos pasë nevojë për fjalë e shprehje lidhëse si, *sepse, për arsye se dhe trajtat foljore* që i pasojnë ato. Prandaj nuk është e nevojëshme thanë, *[Erdha sepse dua] me marrë librin; 'me marrë librin'* mjafton.

Shkallët e Ndajfoljeve

Ndajfojet e *menyrës, sasisë, vendit, dhe kohës* janë më të përshtatëshme me shprehje shkallzime; në komunikim, e para është më e përdorëshmja.

Shkallët Krahasure

Kur krahasohen dy gjana, ato mund të jenë të njinjita ose jo. Mospërkimi në mes tyre tregon se njena prej sosh ka më pak ose më shumë vlerë se tjetra..

E Njinjisisë

- (mënyrë) *Trasta ishte po aq e randë.*
- (sasi) *Kishte po aq shumë.*

- (vend) Ishte po **aq larg**.
- (kohë) Erdhi po **aq vonë**.

E Panjinjisë

Mospërkimi tregon vlerë më të madhe ose më të vogël të një diçkaje në krahasim me diçka tjetër.

E Siprisë Relative

- (mënyrë) Trasta ishte **pak më e randë; shum më e randë**.
- (sasi) Kishte **pak më shum; shum më shum**.
- (vend) Ishte **pak më larg; shum më larg**.
- (kohë) Erdhi **pak më vonë; shum më vonë**.

E Ultsisë Relative

- (mënyrë) Nuk sillej **aq padurueshëm; sa më parë**
- (mënyrë) Nuk fliste **aq kërcenueshëm; sa partneri i tij**.
- (sasi) Nuk moren **aq shum** sa heren tjetër.
- (vend) Nuk ishte **aq larg** sa Saranda.
- (vend) Nuk erdhi **aq vonë** sa dje.

Shkalla Sipore

Me formua shkallen sipore përdoren ndajfolje si *fare, fort, krejt, tepër, etj.*

- (Mënyrë) Ecte **krejt randë**, sikur me pasë diçka mbi supe.
- (Mënyrë) I u takua me të **krejt rastësisht**.
- (Mënyrë) E shtyni **krejt padashje**.
- (Mënyrë) U shpreh **fare qartë**.
- (sasi) Fliste **shum pak; shum rrallë**.
- (sasi) Shtyj **më shum, më fort, më me forcë**.
- (vend) U afrua **tepër afër**.
- (vend) Shkoi **tepër larg**.
- (kohë) U kthye **krejt vonë**.
- (kohë) Erdhi **tepër heret**.

Në retorikë

- (përsëritje) E bani **shum shum keq**; mirë.
- (shkallzim/përsëritje) Nxanësit donin t'a ngrisin **nalt e më nalt** imazhin e shqiptarit autokton.

Zëvendësimi i Ndajfoljeve me Endsi Parafjalore

1. Me parafjalën 'me'

e donte *singerisht* - e donte *me singeritet*

u soll *paturpsisht* - u soll *me paturpsi*
e detyroi *përdhunisht* - e detyroi *me përdhuni*
u soll *paturpsisht* - u soll *me paturpsi*

1. Me parafjalën 'në'

e vranë *pabesisht* - e vranë *në pabesi*
po bisedonin *qetsisht* - po bisedonin *në qetsi*

Ngjasia e Mbiemëname me Ndajfolje

1. Ndajfoljet *mirë* e *keq* mund të mos dallohen mbiemënat marrin një, kurse ndajfoljet përdoren pa një.

mbiemën: *i, e, të mirë, të këqij*

ndajfolje: *mirë, keq*

i, e, të mirë (mbiemën) - thohet për diçka që ka veti të mira, p.sh., *djalë i mirë, vajzë e mirë, punë e mirë, sundues i mirë*, e të tjera.

mirë (ndajfolje) - përdoret për mënyrën se si është diçka ose se si bëhet diçka, p.sh., *Puna u krye mirë. Është mirë me shëndet. Jetojnë mirë.*

i, keq (mbiemën) - thohet për diçka që ka veti të këqija, p.sh., *djalë i keq, vajzë e keqe, punë e keqe, sundues i keq*, e të tjera.